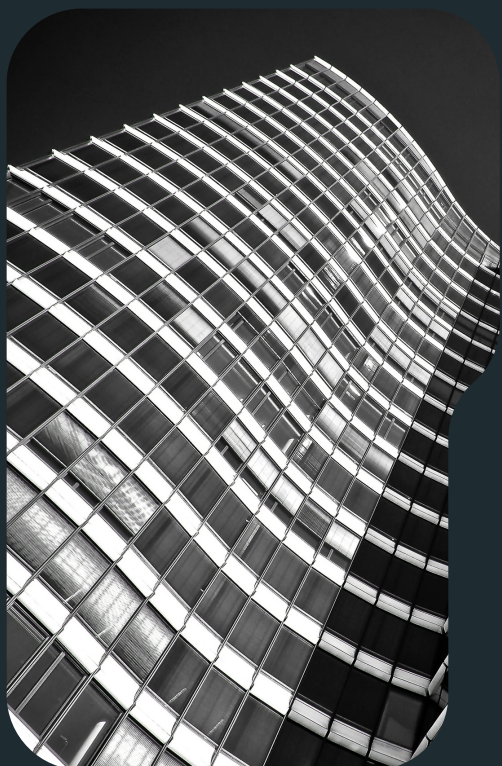

TRANSPARENTNOST I ODGOVORNOST
JAVNIH INSTITUCIJA U IZDAVANJU
DOZVOLA I LICENCI

Sadržaj

UVOD 4

METODOLOGIJA 5

PRAVNI OSNOV 6

ORGANIZACIONA
STRUKTURA 8

ŠTA PODRAZUMEVAMO
POD EKOLOŠKOM
DOZVOLOM, OPŠTINSKOM
DOZVOLOM,
INTEGRISANOM 10
DOZVOLOM I
VODNA DOZVOLA?

POSTOJEĆI IZAZOVI U
PROCESU IZDAVANJA 19
DOZVOLA NA KOSOVU

ZAKLJUČAK 28

PREPORUKE 29

UVOD

Prostorna održivost se odnosi na dugoročnu sposobnost gradova i naselja da uspešno planiraju svoj veći stepen urbanizacije, zadržavanjem svog privrednog rasta, stvaranjem održivog okruženja i povećavanjem svog socijalnog razvoja. [1]

“Održivi gradovi i zajednice” – Cilj 11 održivog razvoja, koji uzima u obzir (nedostatak) urbanističkog planiranja na Kosovu, ostavlja puno za poželeti. Izazovi koji leže u samom korenu urbanističkog planiranja, konkretno izdavanja urbanističko-ekoloških dozvola, i dalje su prisutni uprkos potpisivanju agendi i sporazuma koji indirektno imaju za cilj da ih otklone. Obezbediti društveno blagostanje uz kontinuirane napore da se stvori održivo okruženje je nesumnjivo izazov sam po sebi, posebno za jednu zemlju u tranziciji poput Kosova.

Dok se o održivosti govori širom sveta, u isto vreme, bez potrebe za bilo kakvom dubinskom analizom, dovoljno je pogledati izgradnju višespratnica koje nastavljaju da se grade iako ne ispunjavaju kriterijum od 9m² zelenih površina po glavi stanovnika[1]. Neplanirano urbano širenje kao rezultat nekontrolisanog kretanja stanovništva rezultiralo je povećanjem broja naselja, operatera i nelegalno izgrađenih zgrada širom Kosova. U „Izveštaju o stanju životne sredine na Kosovu 2021” AZŽSK-a se ističe da iako su strategije i akcioni planovi izrađeni i usvojeni za sve sektore životne sredine kako na centralnom tako i na lokalnom nivou[2], nelinearna komunikacija između njih, kao i nivo primene strateških dokumenata koji iz njih proizilaze, ostaje delimična i nedovoljna da obezbedi istinsko planiranje. Predug period korenitih promena u javnim institucijama iz različitih razloga, kao i nizak nivo odgovornosti i transparentnosti kao centralnih principa dobrog upravljanja, doveli su do potrebe za praćenjem i uspostavljanjem istinske saradnje sa nadležnim organima upravljanja.

Posledično, ovaj tematski izveštaj će se prevashodno osvrnuti na to da identifikuje prepreke na koje se naišlo prilikom izdavanja dozvola i licenci i saglasnosti, obraćajući posebnu pažnju na nivo transparentnosti i odgovornosti koji pokazuju institucije. Pri razmatranju ova dva pokazatelja, cilj nam je da identifikujemo oblasti u kojima se mogu ponuditi preporuke i poboljšanja. Takođe ćemo istaći najbolje prakse koje mogu poslužiti kao modeli za povećanje celokupne efikasnosti i delotvornosti u izdavanju dozvola, licenci i saglasnosti, doprinoseći time izradi strategija i politika koje podstiču transparentniji, odgovorniji i efikasniji sistem za njihovo dodeljivanje.

[1] Budućnost teritorijalnog planiranja na Kosovu, Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture u partnerstvu sa UN-Habitatom Kosovo, dostupno na:

https://unhabitat-kosovo.org/ep-content/uploads/2021/09/MMPHIUN-Habitat_Kosovo-2021-Raport_i_Simpoziumit-E_Ardhmja_e_Planifikimit_Territorialne_Kosove.ALBs_.pdf

[1] World Health Organization: Health Indicators of Sustainable Cities in the Context of the Rio+20 UN Conference on Sustainable Development, dostupno na: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/environment-climate-change-and-health/sustainable-development-indicator-cities.pdf?sfvrsn=c005156b_2

[1] MŽSPPI/AZŽSK, Godišnji izveštaj o stanju životne sredine 2020.

METODOLOGIJA

Ovaj tematski izveštaj predstavlja sveobuhvatnu analizu sprovedenu istraživačkom metodologijom koja kombinuje kvalitativne i kvantitativne pokazatelje. Proces istraživanja podrazumeva razmatranje lepeze relevantnih dokumenata i prikupljanje podataka i informacija iz različitih izvora, uključujući izveštaje koje su objavile ciljane institucije, kao i različita društva. Integrisanje korišćenih kvalitativnih i kvantitativnih metoda omogućilo je potpunije istraživanje teme istraživanja, povećavajući validnost i pouzdanost nalaza predstavljenih u ovom izveštaju.

Kako bi ovaj izveštaj bio što sveobuhvatniji i relevantniji, organizovani su sastanci i forumi zagovaranja sa predstavnicima MŽSPPI kao i sa zvaničnicima Direkcija za urbanizam i zaštitu životne sredine na opštinskom nivou. Sem toga, intervjuisani su institucionalni akteri na centralnom i opštinskom nivou, predstavnici različitih preduzeća, potencijalni ulagači, kao i konsultanti i ekolozi. Ovi razgovori su nam omogućili da prikupimo znanja, saznamo detalje koje zakonodavstvo često ne predviđa i steknemo ekspertizu u ovoj oblasti. Štaviše, kako bi dobili informacije iz prve ruke, naši posmatrači su aktivno učestvovali u postupcima izdavanja ekoloških dozvola, povećavajući na taj način tačnost i pouzdanost nalaza i preporuka iz izveštaja.

PRAVNI OSNOV

Tokom istraživanja i analize zakonodavnog okvira, identifikovano je 47 dozvola kojima upravlja MŽSPP. Ove dozvole su detaljnije obrađene u administrativnim uputstvima i podzakonskim aktima koji proizilaze iz mnoštva zakona. Nerazumna složenost celokupnog pravnog okvira dovela je do nezavisnih istraživanja van tradicionalnih okvira, izazivajući sumnju u efikasnost i transparentnost ovog sektora. Povećanjem praznina u institucionalnim kapacitetima u kombinaciji sa nedoslednostima u različitim pravnim okvirima, aktuelno planiranje opštinskih teritorija, upravljanje životnom sredinom (posebno urbanih područja) postaje sve teže. Prema izveštaju Svetske banke, ukupno 31 dozvola može biti pojednostavljena, spojena ili čak eliminisana.

U nastavku su obrađena tri glavna zakona iz kojih proizilaze administrativna uputstva, koja propisuju postupke za dobijanje ekoloških dozvola, opštinskih ekoloških dozvola i vodnih dozvola, procese koji su obrađeni u posebnom poglavlju.

**Zakon o zaštiti
prirode**

Cilj ovog zakona je stvaranje povoljnog okruženja koje promoviše blagostanje građana Kosova. Isti takođe ima za cilj da definiše pravni okvir koji olakšava usvajanje standarda koji su u skladu sa standardima Evropske unije, obezbeđujući time zdravo okruženje za građane Kosova.

**Zakon o vodama
Kosova**

Ovim zakonom uređuju se sva pitanja koja se odnose na površinske vode, jezera, akumulacije, rezervoare, prirodna bogatstva, podzemne vode, močvare, priobalno rečno zemljište, pitanja u vezi sa upravljanjem, korišćenjem i distribucijom voda, zaštitu i očuvanje voda, zaštitu od štetnog dejstva voda, uključujući poplave, suše, erozije, vodne objekte i infrastrukturu, finansiranje voda, kao i uslove, načine i radnje koje propisuju kako se vode mogu koristiti ili ispuštati.

**Zakon o proceni
uticaja na životnu
sredinu**

Ovaj zakon ima za cilj da obezbedi visok nivo zaštite životne sredine kroz prevenciju štete i negativnih efekata na životnu sredinu javnih ili privatnih projekata, utvrditi pravila i procedure za identifikaciju i procenu uticaja na životnu sredinu, obezbediti sprečavanje ili smanjenje negativnih uticaja. [5]

Ovim zakonom utvrđuju se organi javne uprave koji će sprovesti jednu ili više odredaba ovog zakona, stvaranje posebnih organa i obaveze svakog javnog organa, shodno odredbama ovog zakona.

Takođe ovaj zakon propisuje prava i obaveze lica ili preduzeća na koje utiču aktivnosti takvih javnih organa ili lica zainteresovanih za unapređenje zdrave životne sredine na Kosovu. [4]

Predmetni zakon propisuje nadležnosti sprovođenja svih definicija, detaljnije uređuje sve uloge visokih državnih organa, javnih organa, opisuje dokumente kao i glavne mere zaštite životne sredine, razne obaveze uključujući mere sanacije, procedure PUŽS-a, ekološke saglasnosti i dozvole, koji su detaljno opisani u Administrativnom uputstvu (MŽSPPI) br. 04/2022 o ekološkoj dozvoli.

Takođe, ovaj zakon obuhvata zaštitu od štetnog dejstva voda, uključujući poplave, poplave, suše, erozije, vodne objekte i infrastrukturu, finansiranje voda, kao i uslove, načine i radnje na koje se voda može koristiti ili ispuštati. Podzakonski akt utvrđen članom 17 ovog zakona koji posebno reguliše pravo na vodu, odnosno sprovođenje Zakona o vodama i planova upravljanja rečnim slivovima kroz akte o vodama kao administrativnim instrumentima, je Administrativno uputstvo za procedure izdavanja dozvola za vode.

Ovim dokumentom su detaljno definisani načini i proces implementacije Planova upravljanja riječnim slivom, u okviru procesa upravljanja vodnim resursima. Direktiva definiše način i postupak izdavanja vodnih akata (Vodni uslovi, Vodna saglasnost, Vodna dozvola i Vodni pravilnik), kojima se zainteresovanim licima garantuje pravo korišćenja, regulacije i ispuštanja vode.

Između ostalog, ovaj zakon nudi garanciju sveobuhvatnog i otvorenog procesa odlučivanja, propisivanjem pravila i administrativnih postupaka, tokom procesa odlučivanja o izdavanju ekološke saglasnosti. Podzakonski akti su:

Administrativno uputstvo o licenciranju izvestilaca o proceni uticaja na životnu sredinu;

Administrativno uputstvo o informisanju, učešću javnosti i zainteresovanih lica u postupcima procene uticaja na životnu sredinu;

Administrativno uputstvo o utvrđivanju tarife za usluge vezane za proces procene uticaja na životnu sredinu;

Ova uputstva imaju za cilj da ublaže moguće uticaje postrojenja, gradnje ili predloženih aktivnosti na životnu sredinu, pre njihove realizacije. Indirektno, pomenuti pravni akti promovišu transparentnost, učešće javnosti i odgovornost, obezbeđujući da se uzmu u obzir brige ili interesi zajednica koje su pogođene planiranim investicijama. Na kraju krajeva, ovi propisi služe kao vitalno sredstvo za promovisanje odgovornog razvoja, svođenje negativnih uticaja na životnu sredinu na minimum i promovisanje harmoničnog suživota između ljudskih aktivnosti i prirode.

[4]Službeni list Republike Kosovo, Zakon br. 03/L-233 o zaštiti životne sredine, dostupan na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2716>

[5]Službeni list Republike Kosovo, Zakon br. 08/L-181 o proceni uticaja na životnu sredinu, dostupan na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2708>

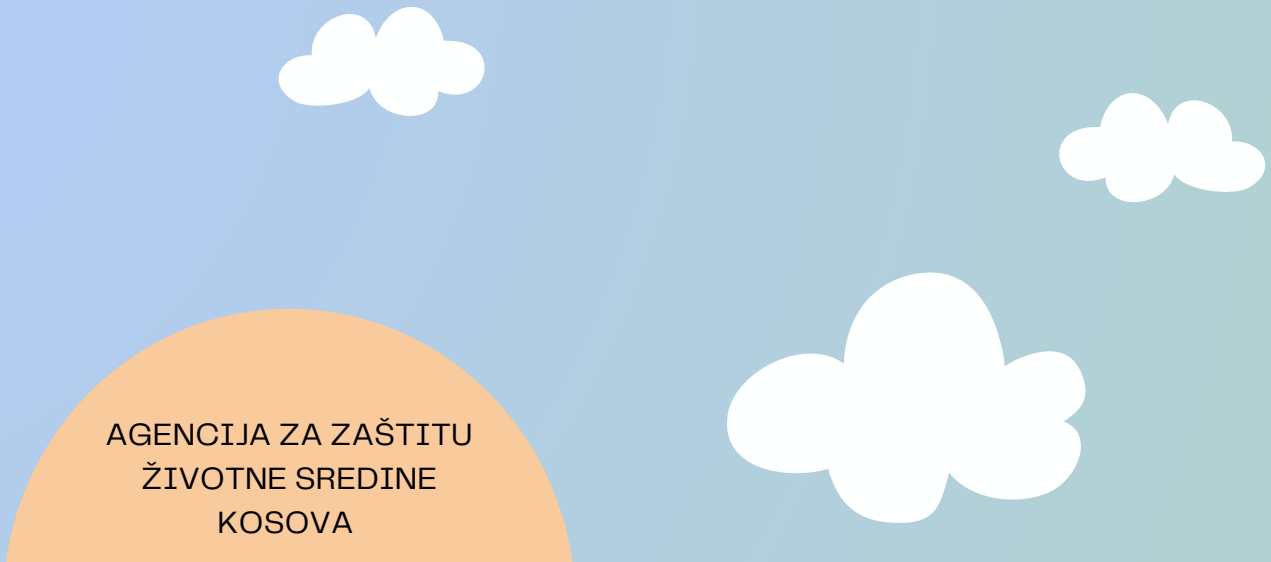
ORGANIZACIONA STRUKTURA

MINISTARSTVO ŽIVOTNE
SREDINE, PROSTORNOG
PLANIRANJA I
INFRASTRUKTURE

KATASTARSKA AGENCIJA
KOSOVA

Katastarska agencija Kosova je organ odgovoran za održavanje baze podataka o katastru, za vođenje registara imovine, za kartografiju i GIS, za jedinstveni sistem adresa, za nacionalnu infrastrukturu prostornih informacija i za upravljanje infrastrukturom informacionih tehnologija. (IT). [6]

Kao institucija na centralnom nivou, KAK je nadležan da izdaje smernice i radne okvire u vezi sa svim katastarskim aktivnostima. KAK je odgovoran za obuku i sertifikovanje službenika u opštinskim katastarskim kancelarijama za rad u katastarskom informacionom sistemu zemljišta na Kosovu i za obuku, sertifikovanje i licenciranje geodeta i geodetskih kompanija za pružanje katastarskih usluga.

The top of the page features a light blue background with three stylized white clouds of varying sizes and a large orange semi-circle representing a sun or moon.

AGENCIJA ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE KOSOVA

Agencija za zaštitu životne sredine Kosova (AZŽSK) je vladin organ nadležan za izdavanje ekoloških i vodnih dozvola. Ovo telo je posvećeno očuvanju kvaliteta vazduha, vode, zemljišta i biodiverziteta kroz integrisano praćenje stanja životne sredine, efikasan ekološki informacioni sistem i kontinuirano izveštavanje o stanju životne sredine, promoviše korišćenje obnovljivih izvora energije i održivo korišćenje prirodnih resursa kako bi se obezbedila zdrava životna sredina za sadašnje i buduće generacije u skladu sa napredovanjem ekonomskog i društvenog razvoja. [7] Ovo je i misija AZŽSK-a, čija je vizija efikasno praćenje životne sredine, informisanje i izveštavanje.

DELATNOST AZŽSK JE DA:

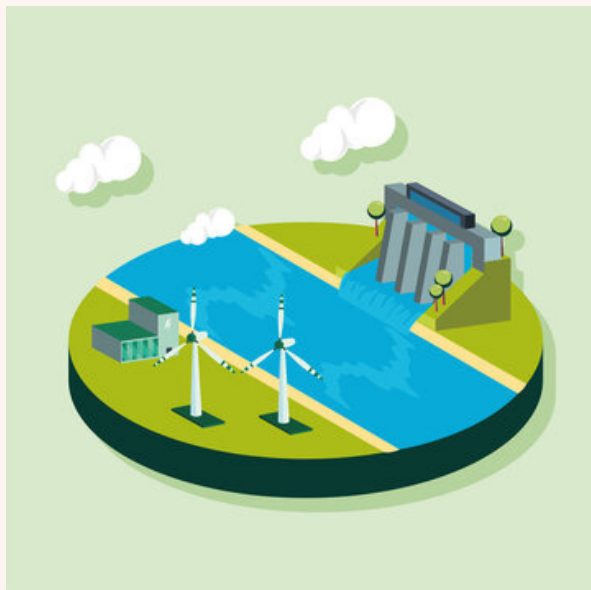

- 1.1. obezbedi odgovarajuće informacije za administraciju, Vladu i Skupštinu Kosova u vezi sa sprovođenjem politika za zaštitu životne sredine;
- 1.2. osmisli i koordinira jedinstveni informacioni sistem za zaštitu životne sredine u vezi sa sistemom praćenja stanja životne sredine na Kosovu, kao i da prikupi podatke o životnoj sredini;
- 1.3. uspostavi i omogućava funkcionisanje referentnih centara sa bazama podataka za praćenje stanja životne sredine (socio-ekonomski podaci, pritisci na životnu sredinu, stanje i kvalitet životne sredine);
- 1.4. osmisli postupke za obradu prikupljenih podataka o životnoj sredini i njihovu procenu (modeliranje, prezentacija i vizuelno predstavljanje);
- 1.5. obavlja stručne poslove pri utvrđivanju sadržaja, metodologije i načina praćenja stanja životne sredine;
- 1.6. unapredi i uporedi kvalitet podataka o životnoj sredini;
- 1.7. izradi izveštaje o opštem stanju životne sredine na Kosovu, ciljevima, i da izveštava o glavnim sektorima (vazduh, zemljište, voda, biološka raznolikost, klimatske promene);
- 1.8. izradi izveštaje o određenim pitanjima zaštite životne sredine kao što su regioni sa povećanom radioaktivnošću, kvalitet životne sredine, zdravlje i slično;
- 1.9. obavlja savetodavne poslove za predviđanje, održavanje i praćenje projekata i programa zaštite životne sredine;
- 1.10. pomaže organima uprave u izradi novih oblika politike zaštite životne sredine i u praćenju sprovođenja planova i programa zaštite životne sredine;
- 1.11. ostvaruje saradnju sa Evropskom agencijom za životnu sredinu - EAŽS koja je deo Evropske mreže za informisanje i posmatranje - RREIV;
- 1.12. ostvaruje saradnju sa drugim međunarodnim institucijama i organizacijama za zaštitu životne sredine;
- 1.13. obezbedi pristup svim informacijama o životnoj sredini Kosova u skladu sa standardima;
- 1.14. Korišćenje i međudržavna razmena podataka o životnoj sredini biće uređena zakonom.
- 2. AZŽSK obavlja i druge poslove utvrđene osnivačkim aktom koji služe za ostvarivanje delatnosti AZŽSK-a; [8]

ŠTA PODRAZUMEVAMO POD EKOLOŠKOM DOZVOLOM, OPŠTINSKOM DOZVOLOM, INTEGRISANOM DOZVOLOM I VODNA DOZVOLA?

Ekološka dozvola je zvanična isprava izdata u pisanoj formi od strane ministarstva kojom je operateru dozvoljeno da obavlja delatnost u skladu sa propisanim uslovima.[9] Za sve delatnosti koje imaju ekološku saglasnost potrebno je obezbediti ekološku dozvolu, osim delatnosti koje podležu integrisanoj ekološkoj dozvoli,[10] odnosno gradnja za koju se pretpostavlja da će imati veliki uticaj na životnu sredinu.

Vodna dozvola predstavlja pravo koje pismeno daju institucije propisane u Zakonu br. 04/L-147 o vodama na Kosovu da koristi ili ispusti određenu količinu vode za određenu svrhu i vreme[11] na primer hidroelektrane koje imaju za cilj proizvodnju električne energije moraju izvaditi vodnu dozvolu pre nego što počnu da proizvode električnu energiju.

[9] Službeni list Republike Kosovo, Administrativno uputstvo br. 04/2022 o ekološkim dozvolama, dostupno na: <https://gzkrks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=59421>

[10] Ibid.

[11] Službeni list Republike Kosovo, Zakon br. 04/L-147 o vodama Kosova, dostupan na: <https://gzkrks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8659>

Integrirana ekološka dozvola je zvanični dokument izdat u pisanoj formi od strane ministarstva koji dozvoljava rad celog ili jednog dela postrojenja, koji propisuje neophodne uslove koji garantuju da je postrojenje u skladu sa zahtevima propisanim Zakonom br. 03/L-043 o sprečavanju i integriranoj kontroli zagađenja i postiže visok standard zaštite životne sredine i zdravlja ljudi.[12] Konkretni slučaj: Termoelektrane u Obiliću imaju integriranu ekološku dozvolu, bez obzira na njihov uticaj na životnu sredinu.

Opštinska ekološka dozvola prema Zakonu br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine, je pisani dokument koji izdaje opština, za aktivnosti od uticaja na životnu sredinu na nivou opštine, shodno navedenom zakonu. [13] Ova dozvola se izdaje uvek u skladu sa opštinskim razvojnim planom, odnosno sa urbanističkim planom na lokaciji na kojoj se planira izgradnja.

[12] Službeni list Republike Kosovo, Zakon br. 08/L-145 o sprečavanju i integriranoj kontroli zagađenja, dostupan na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=71734>

[13] Službeni list Republike Kosovo, Zakon br. 03/L-233 o zaštiti životne sredine, dostupan na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2716>

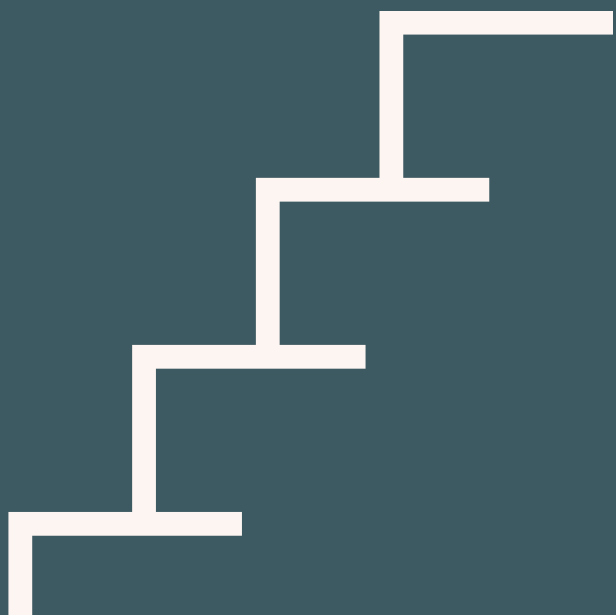
U ČEMU JE RAZLIKA IZMEĐU EKOLOŠKIH DOZVOLA, INTEGRISANIH EKOLOŠKIH DOZVOLA I OPŠTINSKIH EKOLOŠKIH DOZVOLA?

Za razliku od ekološke dozvole, integrisana ekološka dozvola (IED) je potrebna samo u slučajevima kada se radi o funkcionisanju postrojenja koja direktno utiču na životnu sredinu, kao npr. postrojenja koja proizvode električnu energiju. Možemo istaći da LMI treba obezbediti za projekte koji imaju tendenciju da ostvare veliki uticaj na ekosistem. Isto kao i ekološka dozvola, integrisanu ekološku dozvolu i vodnu dozvolu izdaje MŽSPPI, dok opštinsku ekološku dozvolu, kako govori i njen naziv, izdaje odgovarajuća opština u kojoj se planira završetak investicije.

OEK mora da se poklapa sa Opštinskim razvojnim planom, koji je prethodno usvojilo ministarstvo u skladu sa Prostornim planom Kosova.

**KOJE KORAKE MORATE PREDUZETI
DA BISTE DOBILI EKOLOŠKU
DOZVOLU,
DOZVOLA ZA VODU,
LICENCA USE?**

IZVEŠTAJ O PROCENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU (PUŽS)

Investicija bilo koje vrste koja se nastoji sprovesti u Republici Kosovo mora obavezno da podleže kriterijumima koji uređuju dobijanje izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu. Ovaj izveštaj identifikuje i razrađuje negativan uticaj koji planirana investicija može imati na životnu sredinu u kojoj će se realizovati. Na osnovu nalaza izveštaja, sastavljač izveštaja, bilo da se radi o pravnom ili fizičkom licu, mora predočiti mere koje namerava preduzeti u cilju smanjenja negativnog uticaja i sanacije zemljišta nakon završetka investicije. PUŽS predstavlja gotovo najvažniji dokument za zahtev za dobijanje dozvole, bilo da se radi o privatnoj ili javnoj investiciji. Sadržaj izveštaja koji sadrži detaljne informacije o projektu, uključujući netehnički sažetak, negativan uticaj koji može imati na životnu sredinu, osnovni scenario, predložene alternative kao i mere za ublažavanje značajnih negativnih efekata, čime se olakšava rad posmatrača, institucionalnih inspektora, revizora ili potencijalnih donatora.

Dakle, PUŽS se dobija nakon merenja određenih parametara, koji za postrojenja za proizvodnju električne energije nisu merljivi ako samo postrojenje nije u funkciji, što je u suprotnosti sa procedurom licenciranja RKE, jer bez licence to postrojenje ne sme da radi tj. nije moguće meriti parametre zagađenosti koji su navedeni u Administrativnom uputstvu (MŽSPPI) br. 04/2022 o ekološkim dozvolama, čiji član 1 propisuje da je njegova svrha:

Sprečavanje i kontrola zagađenja od industrijskih aktivnosti, u skladu sa Direktivom 2010/75/EU o industrijskim emisijama / sprečavanju zagađenja [14]

Uslovi koje operater mora da ispoštuje da bi dobio ekološku dozvolu opisani su u:

"ADMINISTRATIVNOM UPUTSTVU BR. 04/2022 O EKOLOŠKIM DOZVOLAMA"

gde u skladu sa članom 5. operator mora dostaviti Ministarstvu:

Obrazac zahteva za izdavanje ekološke dozvole potpisan od strane odgovornog lica kompanije (primljen i popunjen u MŽSPPI);

üZahtev za izdavanje ekološke dozvole (preuzet sa sajta lejedhelicensa.rks-org.net ili pozajmljen iz Administrativnog);

Sertifikat privrednog subjekta (uzima se u odgovarajućoj opštini);

Rešenje o ekološkoj saglasnosti koje izdaje Ministarstvo;

Dokaz da su ispunjeni uslovi definisani u Prilogu 2 Administrativnog uputstva (obezbeđuje se u ministarstvu);

Ispunjavanje uslova životne sredine koje utvrđuje komisija nakon obilaska terena (obezbeđuje se u ministarstvu).

Potvrdu o upotrebi ili dokument od Opštine o dozvoli za obavljanje delatnosti u skladu sa zahtevima ekološke dozvole i ekološke saglasnosti;

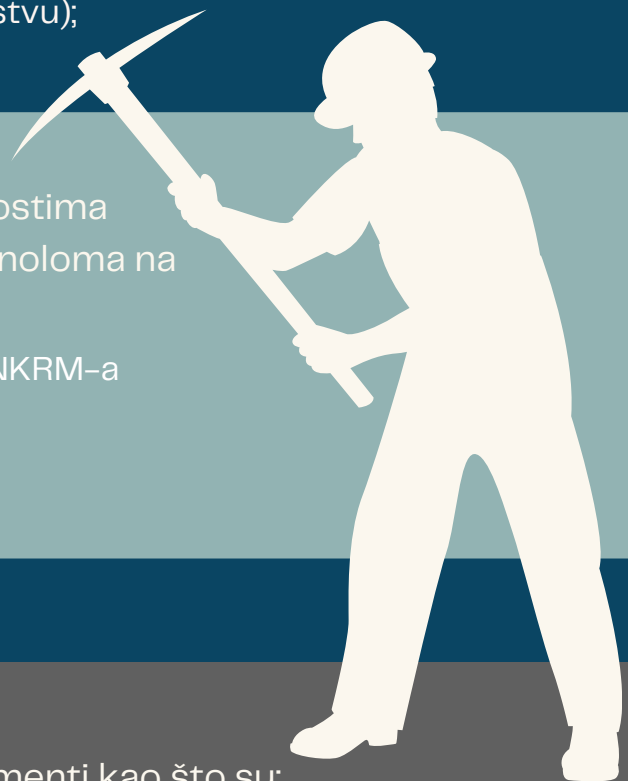

U slučajevima dobijanja vodne dozvole, potrebna je:

- üvodna dozvola za korišćenje voda iz ARPL-a (obezbeđuje se u ministarstvu);
- üvodna dozvola za ispuštanje vode iz ARPL-a (obezbeđuje se u ministarstvu);

U slučajevima u kojima je reč o posebnim delatnostima koje predviđaju korišćenje ili eksploataciju kamenoloma na Kosovu, potrebna je:

- Vodna dozvola za obavljanje posebnih delatnosti NKRM-a (obezbeđuje se u ministarstvu);
- Licenca za korišćenje prirodnih resursa NKRM-a (obezbeđuje se u ministarstvu);

Takođe su potrebni dodatni dokumenti kao što su:

- Saglasnost Agencije za vanredne situacije (AUVS);
- Druge ranije izdate dozvole koje se odnose na predmetnu delatnost;
- Račun o uplati naknade za ekološku dozvolu..

U slučaju da je investitor uspeo da obezbedi svu odgovarajuću dokumentaciju i nakon uspešne terenske realizacije, operater dobija ekološku dozvolu. Ukoliko dokumentacija nije kompletna, komisija obaveštava operatera da u roku od 30 dana popuni traženu dokumentaciju, u suprotnom Ministarstvo obustavlja postupak.

Pripremljena dokumentacija dostavlja se ministarstvu u 5 štampanih primeraka i jednom u elektronskom obliku, svi originali moraju biti potpisani od strane odgovornog lica kompanije. Nakon što podnosilac zahteva dostavi gore navedene dokumente, Komisija za ekološku dozvolu je u obavezi da je poseti na terenu radi provere uslova životne sredine, da li to preduzeće ispunjava ekološke uslove za obavljanje delatnosti.

Ekološka dozvola se izdaje na period od 5 godina i sadrži sledeće podatke:

- Naziv Ministarstva kao nadležnog organa za izdavanje ekološke dozvole;
- Naziv i adresa kompanije kojoj se izdaje ekološka dozvola;
- Lokacija delatnosti;
- Obaveze ekološke dozvole.

POSTOJEĆI IZAZOVI U PROCESU IZDAVANJA DOZVOLA NA KOSOVU

Već skoro 2 godine je pokrenuta stranica lejelicenca.rks-gov.net/, platforma objavljena na zvaničnoj internet stranici Kabineta premijera Republike Kosovo, sastavljena na osnovu Zakona br. 04/L-202 „O sistemu dozvola i licenci“. Ovaj zakon uređuje stvaranje, upravljanje i rad registra dozvola i licenci na centralnom nivou u Republici Kosovo. Ova platforma sadrži sve vrste dozvola i licenci (uključujući sertifikate, ovlašćenja, odobrenja, saglasnosti, itd.) koje institucije na centralnom nivou daju ili izdaju radi regulisanja profesionalnih ekonomskih, komercijalnih, kao i javnih ili privatnih delatnosti.[15] Nažalost, ova platforma nije ažurirana već više od godinu dana.

CENTRALNI REGISTAR DOZVOLA I LICENCI
Kancelarija premijera
Pravna kancelarija

Pocetak Brza Pretraga Filtriraj Dozvole Statistike Pomoc Komentari

Zakon br. 04/L-202 'o dozvolama i licencama' koji je odobrila Skupština decembra 2013. propisuje obavezu uspostavljanja, upravljanja i rada registra dozvola i licenci na centralnom nivou u Republici Kosovo. U ovom registru možete pronaci sve vrste dozvola i licenci (ukljucujuci uverenja, ovlašćenja, odobrenja, saglasnosti itd.) koje institucije na centralnom nivou odobravaju ili izdaju u svrhu regulisanja ekonomskih, privrednih, javnih i privatnih strucnih radnji.

Nove Dozvole

- Registracija ovlašćenih predstavnika u oblasti industrijske svojine
- Odluka o Dozvoli za Prodaju Radova od Plemenitog Metala
- Registracija mjernih sredstava u registar
- Vidi više...

Posledne gledane dozvole

- Sanitarna saglasnost za skladištenje medicinskih proizvoda, medicinske opreme, farmakoloških fabrika
- Licenca za veleprodaju tecnog naftnog gasa (LPG)
- Licenca za skladištenje dizela i benzina radi opšte potrošnje
- Vidi više...

Naj gledane institucije

- Regulatorni Ured za Energiju
- Ministarstvo kulture, omladine i sporta
- Regulativni Autoritet Železnica
- Vidi više...

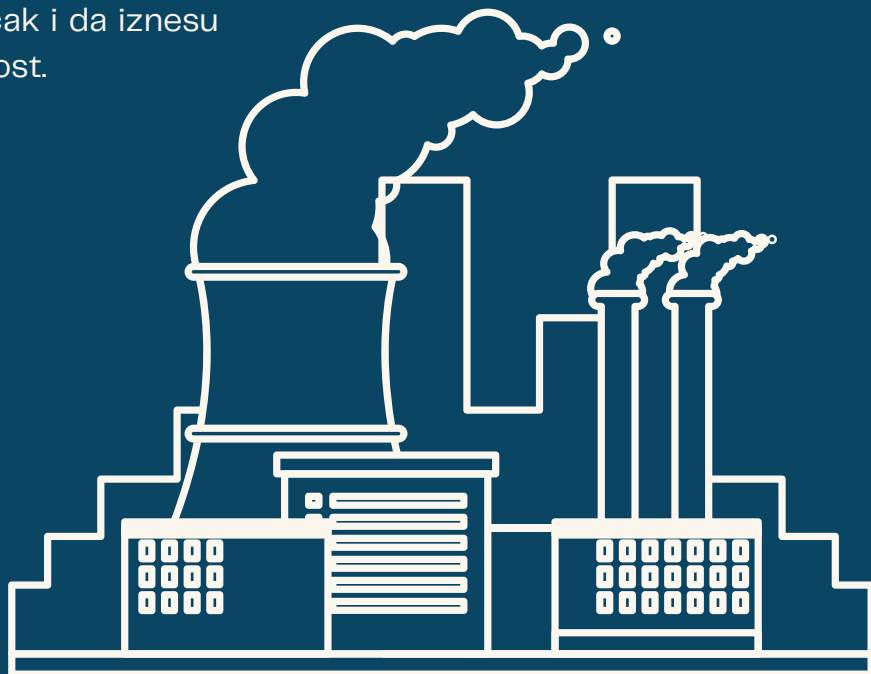
Prilog 4. Naslovna stranica veb sajta lejedhelicensa.rks-org.net

[15] Kabinet premijera, Centralni registar dozvola i licenci, dostupan na: <https://lejelicenca.rks-gov.net/>

Nadležnost za njeno održavanje ima Kabinet premijera u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova. Nakon obavljenih intervjuja, utvrdili smo da je promena zaposlenih u odgovornim licima prouzrokovala njenu propisnu disfunkciju. Posmatrano iz perspektive potencijalnog investitora, na osnovu razrađenih administrativnih procedura (za koje čak ni službenici MŽSPP nisu bili upoznati), investitor teži da sledi proceduru za podnošenje zahteva za dozvolu/licencu koja ne može biti ispravna.

Posmatrano iz ugla posmatrača ili istraživača bilo koje vrste – takvi će biti opremljeni netačnim informacijama, jer sve objavljene statistike i ilustrovani dijagrami datiraju mesecima unazad. Posmatrano od strane samih zaposlenih, koji se svakodnevno bave pregledom mnoštva prijavi, nažalost neprijavljenog rada, što može izazvati sumnju kod eksternih lica koja mogu čak i da iznesu neku neodrživu žalbu na njihovu aktivnost.

ZAKON BR. 04/L-202 ZA SISTEM DOZVOLA I LICENCI,

u poglavlju VII jasno stoji da se podaci u Centralnom registru dozvola i licenci moraju ažurirati. Tačnije, član 29. ove glave kaže:

„PРАВNA KANCELARIЈА KANCELARIЈЕ PREMIЈERA ILI DRUGI ORGAN KOЈI ODREDI VLADA VODI I AŽURIRA REGISTAR DOZVOLA I LICENCI IZDATIH OD STRANE CENTRALNIH INSTITUCIЈA U REPUBLICI KOSOVO.“

Dok ovaj registar već duže vreme nije ažuriran najnovijim podacima, što bi povećalo nivo transparentnosti i pružilo dodatnu odgovornost javnosti. Pored člana 29, rad nadležnih institucija je u suprotnosti i sa članom 32 – Pravno dejstvo Centralnog registra vrsta dozvola i licenci, gde se u tačkama 1. i 2. ovog člana ističe:

1. Sve vrste dozvola i licenci koje se ne nalaze u Centralnom registru dozvola i licenci nemaju pravno dejstvo;

2. Za slanje i ažuriranje podataka za Centralni registar vrsta dozvola i licenci zaduženi su rukovodioci nadležnih institucija koje izdaju dozvole i licence;

Gubitak pravnog dejstva dozvole ili licence znači povlačenje investicija i nepoverenje prema institucijama. Sama činjenica da Centralni registar dozvola i licenci verovatno neće biti ažuriran je sama po sebi zajednička briga. Gubitak pravnog dejstva znači i gubitak validnosti dokumenta, stoga je potrebno hitno preduzeti korake na ažuriranju veb stranice <https://lejelicence.rks-gov.net/>, kako bi se, pored zaštite nosilac dokumenta, pojednostavite ceo lanac ovog složenog procesa.

Od samog početka podnošenja zahteva za ekološku dozvolu, bilo na opštinskom ili centralnom nivou, operater se nalazi na raskrsnici koju je sam formirao. S jedne strane imamo neažuriranu platformu, sa druge strane nedostaje nam informativna kancelarija (One-Stop-Shop) koja bi olakšala rad ne samo operaterima već i samim službenicima bez obzira na njihov nivo rada.

Kako proces licenciranja uređaja prolazi kroz više faza, kroz višestruke preglede aplikacije zasnovane na više pravnih akata, nedostatak posredničke destinacije očigledno ostavlja prostor za zloupotrebu od strane trećih uključenih strana. „4 originalne zapečaćene fizičke kopije” a ne samo jedan dokument – za državu koja se svakim danom sve više gradi, prikupljanje gomile dokumenata koji se lako mogu digitalizovati dovodi do odlaganja procedure za dobijanje dozvole. Pošto ove dokumente podnosilac mora dostaviti svojim opštinama, a zatim ih proslediti centralnom nivou u određenom roku, ubrzanje procesa može dovesti do zloupotrebe službenog položaja, a samim tim i nedostatka odgovornosti.

Štaviše, ovi dokumenti moraju biti pečatirani i potpisani od strane samog podnosioca/projektanta. Pretpostavljamo da je strani investitor koji izražava interesovanje za ulaganje na Kosovu. U ovom slučaju je više nego razumljivo da je potreba za posrednikom/konzulatom više nego neophodna. Pored kašnjenja, poteškoća sa kojima se može naići u obezbeđenju dokumenata, moramo da se nosimo sa institucijama koje ne priznaju digitalizovanu aplikaciju, potpis ili pečat, iako imaju za cilj da promovišu i uspostave održiv sektor bez nerazumnog štampanja. Prijava podneta ministarstvu se evidentira. Nakon toga, podnosilac predstavke više nema nikakve dodatne informacije o tome šta se desilo sa njegovim predmetom, kroz koju je fazu prošao ili čak da li je pregledan. U najgorem slučaju, zbog velikog obima posla ili kasnog formiranja komisije, dokumentacija na kraju lebdi iz jednog odeljenja u drugo, a da se uopšte ne pregleda, iako se rok za pregled postepeno bliži kraju. U odsustvu sistema praćenja, verovatnoća intervencije zvaničnika na centralnom nivou je izuzetno velika, što utiče na transparentnost i dovodi do lošeg institucionalnog učinka.

Prema Zakonu br. 08/L-181 o proceni uticaja na životnu sredinu, vremenski okvir za koji se protokolisan predmet mora razmotriti iznosi do 90 radnih dana. Ovaj rok najverovatnije premašuje rok od 3 meseca, zbog kasnijeg formiranja komisije, s obzirom da je većina službenika već preopterećena ispunjavanjem drugih obaveza. Shodno tome, naknadno formiranje komisije dovodi do naknadnog razmatranja zahteva za izdavanje dozvola. Ova pojava, naravno, može ostaviti prostora za zloupotrebe, jer se postupak razmatranja dokumentacije može ubrzati samo ako ulagač zatraži sastanak sa nadležnim službenicima. U suprotnom, kašnjenja u dobijanju dozvole onemogućavaju puštanje u rad već realizovanih postrojenja jer ne mogu da funkcionišu bez tehničkog prijema. U slučajevima u kojima se radi o puštanju postrojenja u funkciju, agregata, njihovo nefunkcionisanje dovodi do gubitka potencijalnih ulaganja investitora, što može uticati i na povlačenje ovih investicija u našoj zemlji.

Ukoliko dokumentacija nije kompletna, komisija obaveštava operatera da dopuni traženu dokumentaciju u roku od trideset (30) dana od dana prijema zahteva. Istovremeno, nadležnim direkcijama na opštinskom nivou je dozvoljeno da obrade zahtev dalje u roku od 30 dana. U slučaju da podnosilac zahteva odmah po dobijanju odgovora od komisije na centralnom nivou isti prosledi nadležnoj direkciji na opštinskom nivou, postoji opasnost da zbog ovog vremenskog neslaganja njegov zahtev bude odbijen. Ukoliko dokumentacija ne bude kompletirana u propisanom roku, Ministarstvo obustavlja postupak. U takvim slučajevima, teret institucija za koordinaciju na oba nivoa pada na operatera, koji može ostati bez ekološke dozvole.

***“U IME
TRANSPARENTNOST,
GUBIM TRANSPARENTNOST”***

Dana 24. oktobra 2022. godine ministar Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture g. je putem objave na svojim društvenim mrežama obavestio širu javnost o administrativnim aktima koje je za 2022. godinu izdao MŽSPPI. Ovaj dokumenat navodi ukupno 101 vodno rešenje izdato tokom 2022. godine. Istovremeno, ove odluke nisu objavljene na sajtu MŽSPPI, iako u objavi ministra Aliua stoji da se sve ove odluke nalaze na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

U cilju odgovornosti i povećanja transparentnosti, bilo bi preporučljivo da najpre predmetni dokument, objavljen u oktobru prošle godine, bude u PDF formatu, kome se može pristupiti direktno na sajtu IMPHI. Ovaj dokument bi trebalo ažurirati na mesečnom nivou, kako bi građani, relevantni akteri, civilno društvo i svi zainteresovani za ove odluke imali lakši i brži pristup. Pored neobjavlivanja odluka na sajtu Ministarstva, objavljivanje jedne po jedne odluke bi izazvalo opterećenje, zabunu i poteškoće u praćenju rada Ministarstva i trećih lica.

Stoga je u interesu povećanja transparentnosti i odgovornosti, kao i efikasnosti i funkcionalnosti, da se na internet stranici MŽSPPI-a <https://lejelicenca.rks-gov.net/> integriše link i da se na istom objavljuju sve usvojene odluke, kao i one koje je MŽSPPI odbio. Ova veb stranica takođe treba da sadrži sledeće informacije:

1. POSTUPAK ZA DOBIJANJE DOZVOLE, LICENCE ILI SAGLASNOSTI;
2. TRAJANJE I TARIFE;
3. KONTAKT PODACI ODGOVORNOG LICA U MINISTARSTVU;

Povezivanje internet stranice MŽSPPI sa internet stranicom <https://lejelicenca.rks-gov.net/>, doprinosi transparentnosti, olakšavanju praćenja, povećanju nivoa odgovornosti i efikasnosti i operacionalizaciji već postojećih veb-sajtova.

AKTUELNO STANJE

POKAZATELJI

IZAZOVI

PREPORUKE

Transparenca

Ažuriranje dozvola i licenci

Relevantne institucije, koje su odgovorne za proces izdavanja dozvola, licenci i saglasnosti, da svakodnevno ažuriraju i izveštavaju o listi ovih dokumenata.

Pristup podacima

Primeniti Zakon br. 06/ L-081 o pristupu javnim dokumentima, kako bi svi zainteresovani imali informacije o zahtevima za izdavanje dozvola, licenci i saglasnosti. Jednak pristup znači veću transparentnost i izbegavanje mogućih zloupotreba, favorizovanja i mita.

Odgovornost

Kašnjenje u razmatranju zahteva za izdavanje dozvola

Uspostaviti jedinicu za praćenje u okviru Ministarstva i u okviru opštinskih direkcija, koja će pratiti tok postupaka podnošenja zahteva.

Odgovornost za mogući gubitak/mešanje dokumentacije zahteva za dozvole, licence i saglasnosti

Uspostaviti E-arhivu koja omogućava digitalizaciju postupka i služi za čuvanje dokumentacije zahteva.

Ažuriranje veb stranice lejelicenca.rks-gov.net/

Dnevno, nedeljno i mesečno, ažurirati podatke i objaviti sve dozvole, licence i saglasnosti na internet stranici.

Integrisanje internet stranice lejelicenca.rks-gov.net/ sa internet stranicama odnosnih ministarstava

Internet stranicu lejelicenca.rks-gov.net/ integrisati na internet stranice odnosnih ministarstava, kako bi se što više pojednostavila procedura informisanja, povećala transparentnost i ostvarila veza između sajtova ministarstva i premijera.

Digitalizacija

Digitalizacija postupka podnošenja zahteva za dozvole, licence i saglasnosti

U cilju povećanja efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti, uštede vremena i smanjenja troškova, upravljanja i analize podataka, ceo proces podnošenja zahteva za dozvole, licence i saglasnost mora biti digitalizovan, na centralnom i na lokalnom nivou.

Digitalizacija žalbenog postupka

U cilju ubrzanja procesa, podizanja nivoa transparentnosti i odgovornosti, uštede vremena i smanjenja troškova, ceo proces žalbi na zahteve za dozvole, licence i saglasnosti digitalizovati, na centralnom i lokalnom nivou.

AKTUELNO STANJE

POKAZATELJI	IZAZOVI	PREPORUKE
Postupci	Kratke informacije o postupcima prijavljivanja	Obrazovati jednošalterske kancelarije – One stop shop na centralnom nivou, nadležne za informisanje o postupku podnošenja zahteva za dozvole, licence i saglasnosti.
	Koordinacija na centralnom i lokalnom nivou u vezi sa zahtevima za dozvole, licence i saglasnost	Povećati koordinaciju između centralnog i lokalnog nivoa vlasti u podnošenju zahteva za dozvole, licence i saglasnost na Kosovu. Ova koordinacija je neophodna za efikasno i delotvorno upravljanje ovim procesima. Povećana koordinacija podrazumeva pojednostavljene i usklađene procese, doslednost i pravičnost, efektivno upravljanje resursima, kao i povećanu saradnju relevantnih aktera.
	Neusklađenost urbanističkih strateških dokumenata između centralnog i lokalnog nivoa	Neusklađenost često sprečava efikasno urbanističko planiranje, razvoj i upravljanje. Izrada drugih smernica i standarda, jačanje komunikacije i saradnje, podsticanje učešća i angažovanja, kao i revizija i ažuriranje važećeg zakonodavstva i propisa, obezbediće povećani sklad između centralnog i lokalnog nivoa kako u smislu vremena tako i u smislu ukupne efikasnosti. Dakle, svi dokumenti na dva nivoa vlasti moraju se usaglasiti.
	Neusklađenost vremenskih rokova između centralnog i lokalnog nivoa	Koordinisati rokove između centralnog i lokalnog nivoa, kako bi se uskladilo vreme popunjavanja dokumentacije, povećala efikasnosti procesa i ušteda vremena
	Ažuriranje dokumentacije potrebne prilikom podnošenja zahteva za dozvole, licence i saglasnosti	U cilju podizanja nivoa tačnosti informacija, nadležne institucije da ažuriraju neophodnu dokumentaciju na svojim internet stranicama.
Komisija	Nedostatak ljudskih resursa za razmatranje zahteva	Postupak razmatranja zahteva za izdavanje dozvola, licenci i saglasnosti često nailazi na duge vremenske rokove, zbog nedostatka ljudskih resursa. Shodno tome, treba povećati ljudske kapacitete za ovaj proces, a takođe uključiti jednog ili dva člana civilnog društva kako bi se povećala transparentnost i odgovornost.
	Zakazivanje sastanka komisije za razmatranje zahteva	Pravilno definisati datum održavanja sastanka komisije, tako da se podnosioci zahteva upoznaju o datumu razmatranja njihovog zahteva.
Tarife	Taksa za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata, bez obzira na godinu gradnje	Preispitati naknade za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata, tako da ova naknada budu manje isplativija u odnosu na prvobitnu naknadu za dobijanje građevinske dozvole.

ZAKLJUČAK

Kosovo ima ozbiljne probleme sa urbanističkim upravljanjem, konkretno sa izdavanjem ekoloških dozvola i istinskim prostornim planiranjem. Posledično, sve veća potražnja za stanovanjem, infrastrukturuom i energijom nastavlja da ugrožava prirodne resurse dovodeći do nedostatka zelenih površina, uništavanja prirodnih staništa i neadekvatnog upravljanja otpadom. Da stvar bude gora, pojava uzurpiranja plodnog zemljišta nelegalnim urbanim i industrijskim aktivnostima i nedostatak odgovornosti odgovornih lica dovode do neodrživih obrazaca korišćenja ovih resursa.

Složene procedure, neusaglašeni propisi, institucionalni kapaciteti i ograničeni finansijski resursi, nedostatak relevantnih podataka i nedigitalizacija postojećih, i dalje utiču na održivost ovog sektora. Izrada strateških dokumenata, uredbi i strateških smernica u cilju adekvatnog upravljanja površinama pri formulaciji i sprovođenju urbanističkih planova, kao i opštinskih razvojnih planova, ne pokazuju se toliko plodonosnim. Iako birokratski pristup institucija čini da one funkcionišu bez problema i efikasno, kada je reč o dobijanju ekološke dozvole Republike Kosovo, ovaj pristup samo utiče na usporavanje celokupnog procesa licenciranja. Ispunjavanje niza kriterijuma tokom popunjavanja obrazaca od strane uključenih institucija utiče samo na obustavljanje zahteva, što zbog neispunjavanja jednog ili dva kriterijuma dovodi do blokiranja narednih zahteva. Ova odlaganja samo sprečavaju spoljne ulagače, što dovodi do ostavki.

Kosovo ima ozbiljne probleme sa urbanističkim upravljanjem, konkretno sa izdavanjem ekoloških dozvola i istinskim prostornim planiranjem. Posledično, sve veća potražnja za stanovanjem, infrastrukturuom i energijom nastavlja da ugrožava prirodne resurse dovodeći do nedostatka zelenih površina, uništavanja prirodnih staništa i neadekvatnog upravljanja otpadom. Da stvar bude gora, pojava uzurpiranja plodnog zemljišta nelegalnim urbanim i industrijskim aktivnostima i nedostatak odgovornosti odgovornih lica dovode do neodrživih obrazaca korišćenja ovih resursa.

PREPORUKE

- 1** Razviti platformu E-Arhiva u sklopu digitalizacije pravnog sistema. Ova platforma bi pojednostavila postupke za razmatranje prijava uz istovremeno čuvanje i vođenje podataka i dokumentacije. S obzirom da nedostatak digitalizacije same aplikacije ostavlja prostor za zabunu, gubitak ili zloupotrebu same dostavljene dokumentacije, njihovo čuvanje u elektronskom obliku na posebnoj platformi će dovesti do povećanja transparentnosti, odgovornosti i produktivnosti unutar same institucije.
- 2** Osnovati kancelariju Sve na jednom mestu – Kancelariju za informisanje. Njeno uspostavljanje obezbeđuje jednak pristup svim podnosiocima zahteva dok ih istovremeno vodi kroz odgovarajuće korake procesa prijavljivanja. Obezbeđivanjem jedne tačke za informisanje, ulagači mogu biti unapred obavešteni o rokovima, odgovarajućoj dokumentaciji i uopšte o napretku procesa podnošenja zahteva za izdavanje dozvole. Kancelarija za informisanje bi obezbedila pravdu i jednake mogućnosti za sve smanjenjem administrativnog opterećenja službenika, poboljšanjem ukupne efikasnosti i delotvornosti rada službenika na centralnom nivou.
- 3** Ažurirati internet stranicu lejedhelicensarks-org.net i integrisati link na zvaničnoj internet stranici Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture. Iako stranica objavljena na zvaničnom sajtu premijera Kosova sadrži sve procedure i dokumentaciju za dobijanje dozvola i saglasnosti relevantnih institucija, ona nije ažurirana skoro od svog kreiranja. Njeno ponovno ažuriranje, integrisanje linka za žalbe, kao i ažuriranje grafikona i statistika poslužili bi svim istraživačima, investitorima, konsultantima kao i službenicima odgovornim za razmatranje zahteva. Trebalo bi nastaviti dobru praksu koju primenjuje sam ministar Aliu kako bi se podigao nivo transparentnosti i odgovornosti, a istovremeno olakšalo praćenje mogućih zloupotreba. Takođe, ažuriranje podataka i njihovo objavljivanje moraće da bude deo sajta MŽSPPI i veb-stranice za dozvole i licence u okviru Kabineta premijera.
- 4** Uređivanje, uprošćavanje i integrisanje zvanične internet stranice Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja sa zvaničnom internet stranicom Ministarstva za infrastrukturu. S obzirom da je reč o jednoj instituciji, ove dve stranice bi trebalo spojiti u jednu. Shodno tome, pojednostavljenjem veb stranice i njenom reorganizacijom, olakšalo bi se praćenje rada institucije, čime bi se uticalo na povećanje transparentnosti. Dve veb stranice izazivaju zabunu, poteškoće u praćenju i stvaraju prostor za potencijalnu zloupotrebu, tako da bi trebalo da postoji samo jedna zvanična internet stranica MŽSPPI-a što je pre moguće.

5

Na opštinskom nivou primeniti elektronsku platformu eLeja. Integrisanje ove platforme na zvanične internet stranice na opštinskom nivou, olakšalo bi administrativni teret samih službenika koji se bave razmatranjem dokumentacije, ostavljajući prostora za zloupotrebe ili greške koje su sami službenici prouzrokovali nenamerno. Integrisanje sajta eLeja na zvaničnu veb stranicu lejedhelicensa.arks-gov.net ili u bilo koju elektronsku platformu koja je povezana sa zvaničnim sajtom Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, osim što bi skratilo vreme razmatranja dokumentacije, takođe bi direktno uticalo na veću odgovornost uključenih strana.

6

Todlučiti o tačnom datumu sastanka komisije. Tačno određivanje ovog datuma predstavlja suštinski informativni pokazatelj za sve podnosiocima zahteva za dobijanje dozvole i licence. Ovo bi osiguralo da podnosioci zahteva budu dobro informisani o tome kada će njihova dokumentacija biti razmotrena i procenjena bez potrebe za spoljnim kontaktima.

7

Održavati redovne sastanke između zvaničnika centralnog nivoa odgovornih za izdavanje dozvola i licenci sa predstavnicima odeljenja za zaštitu životne sredine i urbanizaciju na opštinskom nivou. Nedostatak koordinacije među njima, kao i nedostatak informacija nenamerno dovode do kašnjenja u razmatranju prijave kao i nedostatka informacija o ažuriranju podzakonskih akata, što posledično može dovesti do toga da zvaničnici sa opštinskog nivoa nenamerno upute ulagače da slede korake koji nisu nužno najispravniji.

8

Revidirati zakonodavni okvir u cilju usaglašavanja podzakonskih akata na oba nivoa vlasti. Procedura za razmatranje zahteva za dozvole, licence i saglasnosti često nailazi na produženje vremena zbog nedostatka ljudskih resursa. Dakle, povećati ljudske kapacitete za ovaj proces, a takođe uključiti jednog ili dva člana civilnog društva kako bi se povećala transparentnost i odgovornost.

Projekat podržao:

Projekat realizovali:

Projekat "CorrWatch" finansira Kancelarije za spoljne i poslove Komonvelta i razvoj preko Britanske ambasade u Prištini. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost INDEP-a, GLPS-a i GAP-a i ne održava nužno gledišta Kancelarije za spoljne i poslove Komonvelta i razvoj Ujedinjenog Kraljevstva.